

Ο Σουλτάνος στην Ελλάδα. Αποτίμηση μιας Ιστορικής Επίσκεψης

Γράφει ο Ιωάννης Αθ. Μπαλιτζώης*

Η ιστορική επίσκεψη Τούρκου προέδρου στην Ελλάδα είναι η δεύτερη στην σύγχρονη ιστορία των δύο κρατών και με χρονική καθυστέρηση 65 ετών από την πρώτη του Τζελάλ Μπαγιάρ, στις 2 Δεκ 1952. Η δεύτερη ήταν του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν που έγινε στις 7 και 8 Δεκ. 2017 και άφησε το στίγμα της ως καινοφανής και ενδεχομένως μοναδική στα παγκόσμια διπλωματικά δρώμενα. Θα έπρεπε να το περιμέναμε; Ασφαλώς, λαμβάνοντας υπόψη την στάση, την συμπεριφορά και τον απρόβλεπτο χαρακτήρα του Τούρκου προέδρου. Θα μπορούσαμε να το αποφύγουμε; Ενδεχομένως σε κάποιο βαθμό, αλλά αναλύοντας τα γεγονότα, με αιρετικό τρόπο, τελικά θα καταλήξουμε ότι μας ωφέλησε, έστω και αν φαίνεται αρχικά υπερβολικό και λανθασμένο συμπέρασμα. Ας τα πάρουμε όμως από την αρχή.

Το ερώτημα που κυριαρχούσε στην Ελλάδα, όταν ανακοινώθηκε η επίσκεψη ήταν γιατί προσκλήθηκε και μάλιστα αυτή την περίοδο. Τι προσδοκούσε η Ελλάδα από τον ηγέτη της γειτονικής χώρας, όταν οι πολλαπλές δηλώσεις του ήταν προκλητικές, προσβλητικές και ξεκάθαρα

αναθεωρητικές για τα εθνικά κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδος. Απάντηση ξεκάθαρη δεν δόθηκε, αλλά σύμφωνα με εκτιμήσεις και αξιόπιστες πληροφορίες, η επίσκεψη αυτή ενθαρρύνθηκε (ίσως επιβλήθηκε) ουσιαστικά από τις ΗΠΑ, κατά την πρόσφατη επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού στον νέο πλανητάρχη, τον πρόεδρο Ντόναλντ Τραμπ. Ο λόγος έχει σχέση με τις γεωπολιτικές εξελίξεις στο σύμπλοκο Ανατολική Μεσόγειο-Μέση Ανατολή και η επακόλουθη στάση και συμπεριφορά της Τουρκίας, με συμμαχίες ανεπίτρεπτες (Ρωσία και Ιράν) για τις γεωστρατηγικές επιδιώξεις των ΗΠΑ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση συνηγόρησε για παρόμοιους λόγους.

Σύμφωνα με τον διεθνή διπλωματικό και πολιτικό πολιτισμό, σε “State Visit”, δηλαδή επισκέψεις ηγετών κρατών, η προετοιμασία είναι τέτοια πριν από την κάθε επίσκεψη, που έχουν συμφωνηθεί τα πάντα, ακόμη και η πιο ασήμαντη λεπτομέρεια και όλα είναι έτοιμα, ώστε η επίσκεψη να εξελιχθεί όπως σχεδιάστηκε από τα δύο κράτη. Σε ότι αφορά τις δημόσιες εμφανίσεις εκεί το πρωτόκολλο είναι όχι απλώς αυστηρό, αλλά απόλυτα επιβεβλημένο. Τα σοβαρά θέματα, οι μυστικές συμφωνίες, οι διαφωνίες και οτιδήποτε άλλο που θα έβλαπτε την εικόνα των ηγετών και των κρατών συζητείται «πίσω από τις κλειστές πόρτες» και ποτέ μπροστά στις κάμερες. Ο γράφων, επί πενταετία ως Υπασπιστής του αιμνήστου προέδρου της Δημοκρατίας Κωστή Στεφανόπουλου, βίωσε σε προσωπικό επίπεδο αυτή την διεθνή διπλωματική και πολιτική πρακτική.

Η επίσκεψη του Τούρκου προέδρου άρχισε επεισοδιακά και θα έπρεπε να μας είχεςυνειδητοποιήσει για το τι θα επακολουθήσει. Ως είθισται και εν όψει της επίσκεψης, ο Έλληνας πρωθυπουργός έδωσε μια «αθώα» συνέντευξη με γραπτές ερωτήσεις στο τουρκικό κρατικό πρακτορείο ειδήσεων Anadolu. Το αυτό έπρεπε να κάνει και η άλλη πλευρά, για λόγους αμοιβαιότητας και πολιτικής αβροφροσύνης, καθόσον εθιμοτυπικά τηρείται απαρέγκλιτα σε αυτές τις περιπτώσεις. Αντί ο Σουλτάνος να δώσει και αυτός συνέντευξη στο Ελληνικό κρατικό κανάλι, με «ισόποσο» επικοινωνιακό...μήνυμα, αυτός προτίμησε ένα ιδιωτικό κανάλι (γιατί άραγε, υπήρχε σχεδιασμός, στόχευση ή κάτι άλλο που δεν γνωρίζουμε;), με έμπειρο, ικανό και γνωστό δημοσιογράφο, όπου εκεί ξεδίπλωσε το αφήγημά του, τις προθέσεις του και την αναθεωρητική πολιτική του, με στόχευση την Συνθήκη της Λωζάννης, το Αιγαίο και την μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης. Αυτή ακριβώς η ασυμμετρία αποτέλεσε την αφετηρία του κακού.

Ακόμη η πτήση του τουρκικού προεδρικού αεροσκάφους συνδυάστηκε με προκλήσεις στο Αιγαίο! Δύο τουρκικά F-16 που το συνόδευαν, μόλις μπήκαν στο FIR Αθηνών, άρχισαν το γνωστό “παιχνίδι” των προκλήσεων. Παραβίασαν τον Ελληνικό εναέριο χώρο μέχρι την Άνδρο, Ελληνικά μαχητικά προέβησαν σε αναχαιτίσεις των και τελικά εγκατέλειψαν τον Ελληνικό εναέριο χώρο 15 λεπτά μετά. Την ίδια ώρα ο κυβερνήτης του προεδρικού αεροσκάφους ζητούσε από τα τρία Ελληνικά F-16 που βρίσκονταν στον αέρα πέριξ του προεδρικού αεροσκάφους, ως τιμητική συνοδεία και ασφάλεια, όπως είθισται, επιβάλλεται και προβλέπεται, να απομακρυνθούν! Άρα τα μηνύματα στάλθηκαν με το καλημέρα.

Κατά την υποδοχή του Τούρκου προέδρου από τον πρόεδρο της Ελληνικής δημοκρατίας το κλίμα φαινόταν διαφορετικό από κάθε άλλη φορά. Ξέρετε, το ύψος, η γλώσσα του σώματος και η γενικότερη ατμόσφαιρα έδειχνε την πραγματική διάσταση της επίσκεψης. Ο Σουλτάνος φάνηκε σαν να ήρθε να επισκεφθεί το βιλαέτι του και να επιβάλει τους όρους που εκείνος επιθυμούσε. Ο Έλληνας πρόεδρος κ. Παυλόπουλος θεώρησε ότι είχε χρέος να εκθέσει αναλυτικά τις Ελληνικές θέσεις, απαντώντας σε όσα είχε πει ο κ. Ερντογάν στην τηλεοπτική του συνέντευξη. Και εδώ είναι το λάθος, αφού έδωσε πρώτος την «πάσα» και το βήμα στον κ. Ερντογάν να αναφερθεί στα θέματα που ήθελε και μάλιστα με άκομπο τρόπο, λανθασμένο και με ανόμοιες και διαφορετικές συγκρίσεις. Αντί δηλαδή να τηρηθεί ο γενικός διεθνής διπλωματικός κανόνας «Καλωσόρισμα και λίγα λόγια απλά και φιλικά μπροστά στις κάμερες», παρακολούθησαμε «live» ένα καινοφανές και μοναδικό γεγονός διαφωνίας και φιλονικίας δύο προέδρων κρατών, για σοβαρά εθνικά θέματα, αναθεωρήσεις και ερμηνείες διεθνών συνθηκών και δημόσια έκθεση των πάγιων θέσεων της Άγκυρας για τα ελληνοτουρκικά και για το Κυπριακό.

Έτσι, την στιγμή που ο κ. Ερντογάν ευρίσκεται στο επίκεντρο τριών γιγαντιαίων σκανδάλων, όπως η υπόθεση του Τουρκο-Ιρανού Ζαράμπ, που ήδη καταθέτει ως μάρτυρας κατηγορίας στις ΗΠΑ και λέει πολλά, της φοροδιαφυγής της οικογένειάς του στα νησιά Μαν και του λομπίστα της Τουρκίας στις ΗΠΑ στρατηγού Φλίνν και αναζητούσε μια σανίδα σωτηρίας, εμείς του την προσφέραμε, τουλάχιστον για εσωτερική κατανάλωση στην Τουρκία. Έθεσε δημοσίως και εμφανικά, το ζήτημα της αναθεώρησης – επικαιροποίησης της συνθήκης της Λωζάννης, ξεχνώντας σκόπιμα ότι η εν λόγω συνθήκη είναι το πιστοποιητικό γέννησης της σημερινής Τουρκικής δημοκρατίας, καθώς και θέμα για τα δικαιώματα της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης και της εκλογής των Μουφτήδων. Ταύτισε δηλαδή την εκλογή των κατωτέρων μουσουλμάνων κληρικών με την εκλογή του Οικουμενικού Πατριάρχη, ο οποίος εκλέγεται από την Ιερά Σύνοδο. Και φιλεύσπλαχνα δήλωσε ότι χάρισε την ιθαγένεια σε υποδειχθέντες άλλους Μητροπολίτες για να μην μειωθεί ο αριθμός των μελών της Συνόδου!!

Και αντί ο Έλληνας Πρόεδρος της δημοκρατίας να του επισημάνει ότι μειώθηκε ο αριθμός γιατί η Τουρκία αυθαίρετα και κατά παράβαση της συνθήκης που επικαλείται, έκλεισε την Θεολογική Σχολή της Χάλκης, δεν το έπραξε. Δεν του επεσήμανε τους λόγους και τις αιτίες της συρρίκνωσης του Ελληνισμού της Κωνσταντινούπολης. Να του υπενθυμίσει τον μυστικό νόμο του Βαρλίκ, τη στράτευση των είκοσι ηλικιών, το Πογκρόμ κατά των Ελλήνων της Πόλης τον Σεπτέμβριο του 1955 και να τον ρωτήσει αυστηρά αν έζησαν κάτι τέτοιο ποτέ οι μουσουλμάνοι της Θράκης, που τους αποκαλεί ομοεθνείς του, που διαβιούν σε καθεστώς απόλυτης ελευθερίας και ότι το βιοτικό τους επίπεδο είναι παρόμοιο και ίσως υψηλότερο από τους λοιπούς Έλληνες στην περιοχή και όχι αυθαίρετα όπως ισχυρίστηκε ότι είναι «τάχα μου» πολύ χαμηλό. Θα έπρεπε ο Έλληνας πρόεδρος να του υπενθυμίσει ότι η Ιερά Σύνοδος υποδεικνύει τρεις υποψηφίους Μητροπολίτες στον Νομάρχη Κωνσταντινούπολης και εκείνος επιλέγει έναν από αυτούς. Δηλαδή ο Οικουμενικός Πατριάρχης 350 εκατομμυρίων Ορθοδόξων Χριστιανών, τελικά επιλέγεται από έναν απλό διορισμένο Τούρκο Νομάρχη! Και έχει το θράσος να ζητά εκλογή των Μουφτήδων στην Θράκη από τον λαό, κάτι που δεν γίνεται πουθενά στον κόσμο, ούτε καν στην Τουρκία. Και εμείς εδώ δίδουμε δικαίωμα στους Μουφτήδες να ασκούν την Σαρία και να προβαίνουν σε διοικητικές και δικαστικές πράξεις που στην Τουρκία δεν ισχύει. Δυστυχώς ο Έλληνας πρόεδρος αντί να πει αυτά προτίμησε να δηλώσει αναρμόδιος και να τα συζητήσει με την αρμόδια Ελληνική κυβέρνηση. Και τότε ως αναρμόδιος γιατί εξοχότατε κ. Πρόεδρε τα θίξατε εσείς αρχικά, δίνοντας έξοχη πάσα και βήμα στον Τούρκο πρόεδρο να μας κάνει κήρυγμα πολιτικής ορθότητας; Και να θέσει το ανύπαρκτο για την διεθνή κοινότητα θέμα περί «επικαιροποίησης» της Συνθήκης της Λωζάννης; Φυσικά η Ελλάδα, όπως και οι ΗΠΑ και Ε.Ε. emphatικά ξεκαθάρισαν ότι η επικαιροποίηση είναι αδιανόητη.

Ευτυχώς τα πράγματα εξελίχθηκαν διαφορετικά στο Μέγαρο Μαξίμου. Εκεί μπήκε ένας άλλος Ερντογάν. Ήπιος. Τόσο ήπιος που έφθασε στο σημείο να παραδεχτεί πως στο παρελθόν έγιναν λάθη που ανάγκασαν Έλληνες να φύγουν κυνηγημένοι από την Τουρκία!! Βέβαια η σωστή λέξη είναι εγκλήματα, αλλά μην ζητάμε τόσα πολλά από τον κ. Ερντογάν. Ακόμη ακούσαμε στο τέλος της συνάντησης τον Έλληνα πρωθυπουργό χαμογελαστά σχεδόν να τον «ειρωνεύεται» λέγοντας πως «μάλλον ο κ. Ερντογάν δεν θέλει τελικά να αναθεωρήσουμε τη Συνθήκη της Λωζάννης, αλλά απλά να την τηρούμε σωστά». Τον χτύπησε μάλιστα και εκεί που πονάει περισσότερο και το εντυπωσιακό είναι ότι ο κ. Ερντογάν δεν απάντησε:

Δηλαδή του υπενθύμισε κατάμουτρα (κάτι που πρώτη φορά ακούστηκε δημόσια και σε τόσο υψηλό επίπεδο) ότι το Κυπριακό έχει ένα μόνο πρόβλημα κι αυτό δεν είναι άλλο από την τουρκική εισβολή του 1974, άρα θέμα εισβολής και κατοχής!! Η σωστή διάσταση του θέματος.

Του επεσήμανε ακόμη, ότι κακό είναι να μην θέτει θέμα θρησκευτικών ελευθεριών σε μια χώρα όπως η Ελλάδα, στην οποία “ποτέ δεν σκεφθήκαμε να πάμε και να κάνουμε ορθόδοξη λειτουργία σε κάποιο από τα πολλά τζαμιά που λειτουργούν στην Ελλάδα”. Αντιθέτως, του επεσήμανε ότι στην Αγία Σοφία, μοναδικό σύμβολο της Ορθόδοξης Πίστεως εκατοντάδων εκατομμυρίων Ορθοδόξων Χριστιανών, όλο και συχνότερα ακούμε μουεζίνηδες. Και ο κ. Ερντογάν δεν απάντησε.

Κατά την επίσκεψή του στην Κομοτηνή επανέλαβε τα θέματα, μήπως και τα ξεχάσαμε. Επανάφερε σε ομιλία του το θέμα της «επικαιροποίησης» της Συνθήκης της Λωζάννης και διερωτήθηκε γιατί συμμετέχουν στη συνθήκη η Ιαπωνία και χώρες όπως η Βουλγαρία, η Γαλλία και η Βρετανία. Οποία απορία!! Να αναφέρουμε και ένα χαρακτηριστικό γεγονός που αποκαλύπτει πολλά. Κατά δε την άφιξη του στην Κομοτηνή, ο κ. Ερντογάν χαιρέτησε τους «ομοεθνείς» του όπως τους χαρακτήρισε, με έναν ιδιαίτερο χαιρετισμό. Δηλαδή με υψωμένα τα τέσσερα δάκτυλα και τον αντίχειρα κλεισμένο στην παλάμη.

Ο χαιρετισμός αυτός ονομάζεται “ραμπιά” που στα αραβικά σημαίνει τέταρτος ή τέταρτη. Είναι όμως **ο χαιρετισμός των Αδελφών Μουσουλμάνων** και τον χρησιμοποιεί συχνά και ο κ. Ερντογάν, αποδεικνύοντας εν τη πράξει ότι είναι και αυτός Αδελφός Μουσουλμάνος και την σχέση του με τις Ισλαμιστικές εξτρεμιστικές οργανώσεις, αφού η οργάνωση των Αδελφών Μουσουλμάνων είναι η μήτρα κάθε Ισλαμιστικής

τρομοκρατικής οργάνωσης. Οι υποστηρικτές του ισχυρίζονται, ότι για τον Ερντογάν η “ραμπιά” παρέπεμπε στο σύνθημα “ένα έθνος, μια πατρίδα, μια σημαία, ένα κράτος», αλλά φυσικά δεν σημαίνει κάτι τέτοιο. Το γεγονός αυτού του χαιρετισμού στην Κομοτηνή σημαίνει πως απηύθυνε χαιρετισμό σε ανθρώπους που τον στηρίζουν και υιοθετούν και εκείνοι τη σημασία του.

Αναλύοντας την επίσκεψη θα πρέπει να πούμε ότι έπρεπε να τα περιμένουμε και να είμαστε πολύ πιο προσεκτικοί. Εκτιμώ ότι ο χρόνος της επίσκεψης δεν ήταν ο καταλληλότερος και θα έπρεπε να γίνει αργότερα και όχι όπως κάποιες ακραίες φωνές, που υποστηρίζουν ότι δεν έπρεπε να προσκληθεί ποτέ ο κ. Ερντογάν. Ο διάλογος πρέπει να γίνεται και να αποκαλύπτονται οι πραγματικές προθέσεις των κρατών. Με την εξαίρεση του προσφυγικού-μεταναστευτικού ζητήματος, που είναι μεταγενέστερο θέμα, φάνηκε καθαρά ότι η χρόνια Ελληνοτουρκική διένεξη, δεν πηγάζει από εμμονές ηγετών, όπως ο σημερινός Τούρκος πρόεδρος, αλλά από αντικρουόμενα εθνικά συμφέροντα. Είναι η πάγια Τουρκική εθνική πολιτική, με ξεκάθαρη αναθεωρητική και ελεγκτατική πολιτική εις βάρος γειτόνων και ιδιαίτερα εναντίον της Ελλάδος και ως το αντιληφθούμε επιτέλους. Αυτό επιβεβαιώθηκε και μάλιστα δημοσίως και με ξεκάθαρο τρόπο, και αποδεικνύεται πλέον χρήσιμο. Δεν είναι μόνο ότι διαλύει υφιστάμενες Ελληνικές αυταπάτες. Είναι και ότι τοποθετεί από εδώ και πέρα τις διμερείς μας σχέσεις σε ειλικρινή και καθαρή πλέον βάση. Από εδώ και πέρα ουδείς Έλληνας, ιδιαίτερα πολιτικός δεν θα πρέπει να νομίζει ότι θα συνδιαλλαγεί πολιτισμένα και αθώα με την Τουρκία. Η επίσκεψη του Τούρκου προέδρου μας έκανε καλό. Ο κ. Ερντογάν σε επίπεδο εξωτερικών εντυπώσεων, έκανε τόσα λάθη, που δεν πέρασαν καθόλου απαρατήρητα από την διεθνή κοινότητα. Ξέφυγε τελείως από τον διεθνή διπλωματικό και νομικό πολιτισμό, που αυτόματα προκάλεσε διεθνείς αντιδράσεις. Οι ΗΠΑ για πρώτη φορά, αντέδρασε αστραπιαία στην δήλωση Ερντογάν για “αναθεώρηση-επικαιροποίηση» της συνθήκης της Λωζάννης, με μια ανακοίνωση που δεν αφήνει περιθώρια παρερμηνείας: «Για τις ΗΠΑ είναι θέμα αρχής να υποστηρίζουν την κυριαρχία των χωρών της περιοχής συμπεριλαμβανομένων της Ελλάδος και της Τουρκίας». Τόσο ξεκάθαρο. Το ίδιο έπραξε και η Γερμανία εκ μέρους της Ε.Ε. όπου τονίσθηκε ότι η συνθήκη της Λωζάννης δεν αλλάζει.

Έτσι όπως εξελίχθηκε η επίσημη επίσκεψη του κ. Ερντογάν, αποδεικνύεται πως από εδώ και πέρα το ζητούμενο για την Ελληνική πλευρά, δεν είναι η επίτευξη συμβιβασμών με την Τουρκία, που πρακτικά είναι ανέφικτοι, όπως και η συνέχιση της αποτυχημένης «πολιτικής κατευνασμού, αλλά αλλαγή εθνικής στρατηγικής. Με εθνική συνοχή από όλα τα κόμματα να σχεδιασθεί και να εφαρμόζεται από κάθε κυβέρνηση μια νέα εθνική πολιτική αποτροπής. Και οι μέθοδοι είναι γνωστοί και δεν χρειάζεται εδώ να αναλύσουμε τις μεθόδους και έχει άμεση σχέση με τις στρατηγικές συμμαχίες, όπως με Ισραήλ και Αίγυπτο, αλλά και με την ενίσχυση της στρατιωτικής αποτροπής. Εκτιμάται ότι όσο και αν φαίνεται αιρετικό, τελικά η επίσκεψη υπήρξε επωφελής για την Ελλάδα. Ο κ. Ερντογάν απομονώθηκε ακόμη περισσότερο διεθνώς. Στην ουσία έκλεισε το θέμα της αναθεώρησης της

συνθήκης της Λωζάννης, με τα λάθη που διέπραξε και που σημείωσε με ανησυχία η διεθνής κοινότητα, όπως φάνηκε από την διεθνή αρθρογραφία και τις αντιδράσεις ΗΠΑ και Ε.Ε. Σε κάποιες περιπτώσεις δεν θα έπρεπε να «χάσουμε την ψυχραιμία» μας, καθόσον έπρεπε να περιμέναμε παρόμοια συμπεριφορά, καθώς και το ότι ο Σουλτάνος δεν θα τηρούσε τα διπλωματικά συμφωνηθέντα. Κρίνοντας από τον χαρακτήρα του και την δεδομένη σχέση του με την δημοκρατία έπρεπε να περιμένουμε αυτά που συνέβησαν, διατηρώντας την ψυχραιμία μας, όπως τουλάχιστον συνέβη στην κοινή συνέντευξη με τον Έλληνα πρωθυπουργό. Και μπορεί ο απόλυτα ελεγχόμενος τουρκικός τύπος να πανηγυρίζει για την δήθεν μεγαλοπρεπή νίκη του Σουλτάνου, που ως νέος Γάιος Ιούλιος Καίσαρας διακηρύττει «Veni, vidi, vici» (Ήρθα, είδα, νίκησα), η διεθνής πραγματικότητα είναι απολύτως διαφορετική. Και το ερώτημα που προκύπτει είναι: Μήπως τελικά ο κ. Ερντογάν είναι πολύτιμος για τα εθνικά μας θέματα;

****Ο Ιωάννης Αθ. Μπαλτζώης είναι Αντγος (ε.α.), πρώην ΑΚΑΜ Τελ Αβίβ, πρώην Αξκος επιχειρήσεων της ECMM στον πόλεμο της Βοσνίας, Απόφοιτος Tactical Intelligence School (U.S.Army), Μεταπτυχιακό (M.Sc.) στην Γεωπολιτική Ανάλυση, Γεωστρατηγική Σύνθεση και Σπουδές Άμυνας και Διεθνούς Δικαίου του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, μέλος ΔΣ του ΕΛΙΣΜΕ.***